

Anadolu Millî Mücadelesi

(Baş 1 incede)

imkân buldu? Ben şahsan, memleketimde cereyan etmiş beş muharebe bilirim.

Yunanistanla yaptığımız 1897 Tesalya muharebesi, İtalya ile Trablusgarp muharebesi, Balkan muharebesi, geçen Cihan Muharebesi ve nihayet bizim Anadolu'da yaptığımız son Kurtuluş Muharebesi.

1914 - 1918 Cihan Harbinden Türkiye, her bakımdan tükenmiş bir halde çıkmıştı. Memleketin eli silâh tutabilen bütün erkekleri, dokuz on cephede senelerce boğuştu, yaralandılar, hastalandılar ve ean verdiler. Harp içinde kullanılabilecek nemiz varsa; insan, hayvan, para, silâh ve nakil vasıtası, hepsi eridi, dağıldı, bitmiş bir hale geldi.

Herkes kendisine sormalıdır. Bu kadar yakından birbirini takip eden bir sıra muharebeden ve Cihan Harbinin her cins kudretimizi israf eden, imha eden boğuşmalarından sonra; Türk milleti nasıl oldu da yeniden ayağa kalktı ve koskoca kanlı bir hezimetli zafere çevirdi? Bir sonu bir başlangıç haline koydu?

Yeryüzünde hilkatın eli ile değil insan eli ile yapılmış ne varsa bu, evvelâ fikir halinde doğar. Yepyeni bir fikir cereyanından doğmuş kudretli bir ruhun iç âleminin dışarı çıkması ve güneşin altında, kendi varlık ve istiklâl davasını ortaya atması, Anadolu Millî Mücadelesini vücuda getirmiştir.

Büyük fikirler bir günde doğmaz. Bir büyük fikrin, zümrelere, halk yığınlarına mal olması, zamana muhtaçtır.

Ben İmparatorluk günlerinde doğmuş bir kimseyim. Sizin yanınızda iken bu sözlerimle aranızda en genç olanları kastediyorum. Basrada Süleyman Nazif vali idi. Kudüse gittiğim vakit sonralar: Maraş mebusu olan Mitat Beyi orada mutasarrıf buldum. 1915 de Sinâ çölünün ortasında Kalatülnahilde yatıdığım gece, Süveyş kadar uzanan saha Osmanlı toprakları idi. Ben bu dakikada size bakan gözlerimle, Bulgaristan prensi Ferdinand'ı, Abdülhamidin cuma selâmlığına giden arabası arkasında; bir beyaz atın üstünde padişahın yaveri olarak hareket halinde gördüm.

Bir gün de Korfu adası sirtlarından Adriyatik sahilleri boyunca uzanan İmparatorluk topraklarına seyrettim.

Selânikte, Beyaz Kulenin dibinde körfezin mavi sularına bakarak kahve içtim. Manastırda, Perister dağının önünde uzanan ovalarda Şevket Turgut Paşanın, Arnavutluk isyanını bastırdıktan sonra; Yunanistan hudutlarını doğru inen ordusunu gördüm. Vedine çağlayanının, bir saat ötele-re kadar giden gürültüsünü dinledim.

Ben doğmadan biraz evvel, Rumelinin büyük vukua gelmişti. Balkan muharebesi Edirneye kadar bu sahayı elimizden aldı. Cihan Harbinin sonra da, Arap memleketlerinin kopup ayrıldığına şahit oldum.

Bu bölünmelerin, parçalanmaların sebeplerini beş dakika berberce ararsak, Türk milliyet cereyanını vücuda getirmiş olan büyük endişeyi ve bundan millî korunma fikrini, vuzuhla, sarahaile görebiliriz.

★

Aziz gençlerimiz;

Yanımızda bir komşu millet var: Bulgaristan. Onun yakın tarihinde Paissy adında bir Bulgar şairinin, ilk defa olarak Rumla-

ğa karşı Bulgarlığı müdafaa eden bir fikir hareketine rast geliriz.

İslâm devletlerin idaresi altına geçmiş olan hıristiyan milletlerce son muharip, bir keşiş, bir papazdır. Onlar, esir edilmiş müslüman milletlerin din adamlarında bir çok defa görüldüğü gibi; iktidarı, hâkimiyeti ele geçiren yabancı milletlerle uyumsuzlar, barışmazlar.

Bulgaristanda bir de İvan Vazof isminde bir milliyet şairi yetişti. Size bugünkü hasbıhalim vesilesile muhtelif memleketlerde milliyet cereyanlarını yapan, kurtuluş mücadelelerini hazırlayan şairlerden, üçer beşer kelime bahsedeceğim.

İvan Vazof, müstevli Türk milletinin düşmanıdır. Bulgar halkını, kurtuluş mücadelesine davet ediyor. Onun kalbinde, ilk Bulgar Krallığından başlayarak Bizans ve Osmanlı devirlerinde istilâlara uğrayan kendi bedbaht milletinin derin sevgisi vardır. Bizim tarihimizde, beş asra yakın bir müddet; hemen hemen ismi anılmıyan Bulgar milletini, o; hayata ve istiklâl mücadelesine çağırıyor. Bu bir.

Sırbistanın, iki gözü kör Filip Vişniç isminde bir şairi vardır. Kapalı gözlerle göklerde bazı alâmetler belirdiğini ve bu alâmetlerden mâna çıkararak, büyük hâdiselerin zuhur edeceğini haber veriyor. Hatâ, onun mısralarile Kosovâ ovasında 1389 da, bir meydan muharebesile Sırbistanın istiklâline nihayet veren, Birinci Muradın konuştüğünü görüyoruz. Birinci Murat, Türk idaresine nasihatte bulunuyor. «Reyaya zulmetmeyiniz. Onlara yaptığımız Türklü türlü cefa devam ederse saltanatımız parçalanacaktır.» diyor.

Ben bir Sırbın bu şairi Yunanlıların Omer'i ile mukayese ettiğini işittim. Bu da, Bulgar şairi gibi Sırp milletini, istiklâl davası için kıyama davet etti.

Atınay son ziyaretimde, Konstantin Rigas'la karşı karşıya geldim. Bir sanatkarın eli ile mermere geçmiş, üniversitenin önünde duruyordu. Bu şair de, Yunanlıları kurtuluş mücadelesine çağırırdı.

★

Geçen cihan harbi ve bu son büyük harp, hangi mânevi kıymeti fuhsa uğratmadı. Sefil, perişan bir hale koymadı. Bugün şair ve şair sözünün hangi derekelere düştüğünü düşünerek utanıyorum. Büyük şair, ovaların karanlık içinde yatığı saatlerde, göklerin içine kadar yükselmiş başı ile; ufukların ardında beliren ilk şairin sezen, gören, dağ tepelerine benzer. Şimdi ne yazık, bilgi fakrı, his ve hayal fakrı, dil, vezin ve kafiye fakrı ile bir araya gelerek; isim verilmez bir sefalet halitâsı vücuda getiriyor. Buna, şair diyorlar ve bunu yazana şair diyorlar. Hepsi değilse bile bazı büyük şairler, rehberdir. Yeni devirleri haber veren, mânevi sadâhada yükseliş ve kurtuluş mücadelesini açan; peygamberlerdir. Bilmem aziz gençlerimiz; talihi ve tarihi, çok zaman ıstırapla karışık olan Macar milletinin aziz şairi Petöfi'yi onun istihkak ettiği kadar tanıdınız mı?

1848 ihtilâli sırasında ölen bu büyük şairden size iki üç fikir söyleyeceğim. Onun leyleğe hitap eden bir şiiri var. Bizim pek iyi bildiğimiz bu kuşa, Macar şairi diyor ki;

«— Sen ne kadar mes'utsun. Senin iki vatanın var. Biri kışlık, öbürü yazlık vatanın. Sıcaklar arttığı vakit kışlık vatanına, orada soğuklar arttığı vakit yazlık vatanına göçüyorsun. Halbuki benim, hiç bir vatanım yok.»

Bu şair ne zaman öleceğini biliyordu ve allesinin de perişan olacağını biliyordu. Onu da haber verdi.

Bizim milletimizin de çok bedbaht olduğu günlerde, yani benim gençlik yaşında, kitaplarla temasa geldiğim bu şairden size pek çok sevdiğim birkaç mısra anlatacağım. Millî Macar şairi diyor ki;

«— Düşman atılları benim, göğsüme basarak geçeceklerdir. Buna razıyım. Ben istiyorum ki, Macar atılları da göğsüme, başıma basarak geçsinler, yalnız, zafere gitmek şartile.»

Bugün her zamandan daha bedbaht olan Lehistanın 1855 de İstanbulda ölen Micyeviç isminde bir büyük şairi vardır. Ona Lehistanın en büyük şairi derler. Memleketi bugün olduğu gibi düşman istilâsı altında iken bu ilâhî şair, biri gençliğe, biri Lehli anaya hitap eden şöhretleri bütün dünyaya yayılmış iki şiir neşretti.

Doğduğu yerlerden Rusya içlerine sürülen Micyeviç Leh millîti ni doğrudan doğruya isyana davet eden şiirlerin sahibidir. Leh kadınına hitabından, iki mısra ayırıyorum.

«— Ey Leh anası, sen kolların üstünde yalnız çocuk büyütme için dünyaya gelmedin. Senin kollarına bir de bedbaht Lehistanın istikbale ve istiklâle ait rüyası dayanmaktadır.»

Lehli şairin istediği ihtilâl 1830 da vukua geldi. Fütuhatçı Rusya'nın başka milletleri, dinle dille ve cebir yolu ile kendisine mezcet-

(Devamı Sayı 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100)

Anadolu Millî Mücadelesi

— II —

54946

Padişah neyi temsil ediyor, Mustafa Kemal neyi temsil ediyor? - Müşterisiz siyasî müesseseler, yeni doğan fikrin kudreti - Mustafa Kemal evvelâ âsi, sonra çete reisi, sonra ihtilâl reisi sonra devlet reisi ve millî kahraman - Tarih boyunca millî fikrin Türklerde mevcut olduğunu gösteren vesikalar

Yazan: Hamdullah Suphi Tanrıöver

Bu atlıyı yalnız bize karşı harekete geçmiş istilâ ordularıl: karşı karşıya buluyoruz. O aynı zamanda İstanbul tahtında oturan padişahla da karşı karşıyadır. Anadolu yaylası üstünde, sayısız felâketlere uğramış Türk milletinin kurtuluş mücadelesini temsil eden bronz atlı neyi temsil ediyordu?

Ve İstanbul tahtında, Türkiye'nin hayatına nihayet vermek iste-

yen yabancılarla ittifak etmiş olan padişah; neyi temsil ediyordu?

Derhal söyliyelim ki, bu padişah Osmanlı hanedanının yetiştirdiği on dört on beş son derece kudretli asker, teşkilâtçı, siyasetçi ve birkaç zayıf veya mecnun padişahlar arasında nasılsa zuhur edebilmiş tek hain vaziyetindedir. O, an'anevi eski müesseselerimizi temsil ediyor. Mânasını kaybet-

miş, müşterisi kalmamış bir Osmanlılıkla büyük, yaratıcı ve tanzim edici ruhunu kaybetmiş irtical bir din zihniyetini

Padişah Avrupa parlamentoları kürsüleri üstünden gelen ilk sesler gibi bir hitapla Anadolu hareketinin Başkumandanını tenkil edilmesi lâzım gelen bir âsi olarak ilân etti. Ve onun hareketi aleyhine fetvalar çıkardı. Dışarı-
(Devamı Sa. 2; Sâ. 4 de)

Anadolu Millî Mücadelesi

— II —

Padişah neyi temsil ediyor, Mustafa Kemal neyi temsil ediyor? - Müşterisiz siyasi müesseseler, yeni doğan fikrin kudreti - Mustafa Kemal evvelâ âsi, sonra çete reisi, sonra ihtilâl reisi sonra devlet reisi ve millî kahraman - Tarih boyunca millî fikrin Türklerde mevcut olduğunu gösteren vesikalar

(Çap 1 inçide)

da ise millet meclisleri kürsülerin den ona, düşmanlarını.ız; evvelâ haydut, sonra bir çete reisi, sonra bir ihtilâl reisi ve nihayet devlet reisi ve daha sonra Türkiye'nin millî kahramanı ve kurtarıcısı dediler.

Mustafa Kemal Anadolu iç top raklarında başladığı harekette neyi temsil ediyordu? Ne Osmanlılığı, ne de islâm birliği fikrini. Elinde ve ruhunda her nesi varsa, toplayıp ortaya çıkmış ve bir kur tuluş mücadelesine başlamış olan Türk milletini ve onun milliyet hissini temsil ediyordu.

Ben mütareke zamanında İstanbul Millet Meclisinin açılış gününde söylediğim ilk nutukta, meclisi onu tanımaya davet ettim:

— Bizim bir millet meclisi olarak konuşabilmemiz için, bir kuvvete istinat etmeğe mecburuz. Paramız kalmamış, ordumuz tükenmiş, memleket taraf taraf istilâya uğramıştır. Memleketin dış âlemin bizim burada söyleyeceğimiz sözlere bir kıymet verebilmesi için size teklif ettiğim ilk karar, Anadoluda kurtuluş mücadelesine başlayan millî hareketi tanımak ve ona istinat ettiğimizi ilân etmektir.

Her parçası, ayrı ayrı anlatılmağa lâyık olan bu halk hareketi, bizim tarihimizde yepyeni birşeydir. En eskiden en yeniye doğru, bin seneyi müteceviz bir zaman zarfında; geriye doğru bakarsak, Türk millî hissini hiç bir zaman büsbütün ölmemiş olduğunu rahatlıkla görürüz.

Anadolu topraklarında Millî Mücadele başlamadan evvel, kültür sahasında intişar etmiş ve cemiyete mal olmuş, bazı fikir cereyanlarına rastgelirsiniz. Dışarıdan gelmiş, içeriden gelmiş bir takım ilim ve sanat adamları, Türk Derneği, Türk Yurdu, Türk Ocağı gibi telkin vasıtaları vücuda getirmişlerdi. Bunlar senelerce, halk tabakaları arasında bir gün kurtuluş mücadelesinin tek dayanağını teşkil edecek millî fikrin yayılmasına hizmet ettiler. Bir zaman oldu, İstanbul Darülfünunu Ziya Gökalp, Köprülü Fuat, Ağa-oğlu Ahmet, Yusuf Akçora, Vedî Çelebi, Samih Rifat, Şemseddin Günaltay, Halim Sabit ve bugün size hitap eden kimse gibi hocaların dersleri senelerce bir milliyet ocağı olarak çalıştı.

Bir de aynı müddet zarfında Türk nesri, Halide Edib'in «Yeni Turan» gibi eserlerine kavuştu. Ve o zamanki gençlik üzerinde bunlar çok derin izler bıraktı.

Bundan daha evvel Harbiye mektebimizde, bir Necip Asım, siyasi ve askerî hayatımızda bir Süleyman Paşa, teker teker kendi köşelerinde veya kitaplarında, ileride memlekete hâkim olacak ve onun mânevi temelini teşkil edecek millî fikre temas etmişlerdir. Aynı fikri (1200) sene evvel kadar aşıkâr bir surette, tarih yollarımızın üzerinde merhale merhale bulabilirsiniz.

Hâzırınızda bir yer tutmasını elzem gördüğüm bu vesikalari ikişer üçer kelime ile zikredecek ve gözünüzün önünden geçireceğim.

Bir İngiliz müsteşriki Denison Ross, «Fahreddin Mübarek Şah» isimli 12 nci asırda yetişmiş bir lisanîyatçıyı, ilim âlemine tanıttı. Fahreddin Mübarek Şah Hindistan Sultanı Gıyâsettin'in çağdaşındır. O, köle olarak satılmışken, Hindis tana sultan olan kimselerden bahsediyor. Diyor ki:

— Acaba dünya tarihinde kölelerin sultan olması Türklerden başka kimler arasında görünür.

Mübarek Şah, kölenin sultan olmasını unutmuyacağınız kadar güzel bir şekilde tarif ediyor:

— İnci, denizlerin dibinde istiridye kabuklarının içinde kendi âleminde yaşarken; en ufak kıymetli olmayan birşeydir. Onu muhitinden çıkarınız. o; tahlıların taşların üzerinde gördüğümüz paha biçilmez bir siyнет olur. Türkler de tıpkı böyledir. Kendi muhitlerinden ayrıldı mı; nereye giderse orada, orduların kumandanı veya sultanı olur.

Bu sözlerdeki millî gurur aşıkârdır.

Mübarek Şah, haberi olmaksızın Türk tarihini umumi bir vasfına işaret etmiştir.

Tarihimizde, köleler padişah olur. Türk tarihinde, büyük bedbahtlar padişah olur. Türk tarihi, talihi'nin gadrına uğramış, korkunç felâketlere düşmüş olanların; bu talihten, bu felâketlerden intikam alır gibi kurdukları bir sıra büyük devletlerin uzun ve şerefli hikâye sidir.

Mahmut Mübarek Şah'ta, bir a sır evvel 1077 de Kaşkarlı Mahmut, malûm lûgatini yazdı. Ben kaç defa, sırası gelince bizim 9 asır evvel yazılmış bir lûgatimiz var diye bu Çin Türkünün kıymeti ölçülemez eserinden iftiharla bahsettim. Biliyorsanız, Kaşkarlı

Mahmut; eserini Bağdatta Abbasî halifeye takdim edilmek üzere yazmıştı. Bu da evvelki gibi, Türk milletinin asaletine, büyüklüğüne ve eşsiz kudretine kanidir.

O bize anlatıyor:

— Ulu Tanrı devlet güneşini Türk milletinin kaleleri üstünden doğdurur. Bütün hükümetler, Türklerin kurdukları saltanatlar etrafında dönerler. Onlara, Türk ismini veren ulu Tanrıdır. Onlara hakanlığı veren Tanrıdır. Nereye baksanız tahtların üstünde Türkleri görürsünüz. Milletleri idare eden dizginleri, onların elleri tutar.

Bu lûgatin yazılışından biraz evvel 1069 da, Kutadku - Bilig adını taşıyan bir nevi siyasetname yazılmıştır. Eserin sahibi, Yusuf Hashacip; zikrettiğimiz Mahmut gibi Kaşkarlıdır. Bu da, tıpkı hem şerisi gibi Türklüğü ile övünen bir âdamdır. İslâmın bütün emirlerine, Türk beylerinin üstün olduğuna kanidir. Dünyanın bütün hükümdarlarına, kendi ırkından gelen beyleri, hanları, hakanları tercih ediyor.

Benden bir misal daha dinliyeceksiniz:

Mongolistanın kuzey batısında Koço Çaydam gölü ile, Orhon dağları arasında üzerleri yazılı bazı taşlar dikilmiştir. Bu taşlarla iki bin sene evvel gidiyoruz. Uzun zamanlar, unutulmuş, yolsuz, kervansız, sessiz, ıssız ve ölü olan bu toprakların üstünde, üzerleri yazılı olan bu dikili taşlar; kimseye sırrını söylemeyen bir meçhul olarak kaldı. Çok nadir olarak oradan gelip geçenler, ne söylediği bilinmez bu yazılara bir göz atıp uzaklaştılar. Nihayet bir gün, Danimarkalı Thomson, ondan sonra Rusyalı müsteşrik Radloff bu düğümü çözdü ve bu taşların üzerine 1200 sene evvel düşüncelerini kazdırmış olan bir Türk beyi ile karşı karşıya geldik.

(Devamı Sa: 5. Sü: 7 de)

Anadolu Millî Mücadelesi

— III —

Türklerde eskiden Devlet Reisi intihabi — Askerlik Ocağımız — Anadolu kadınları — Ömer Ağa Millî Mücadeleyi nasıl anlıyor? — O akşam bir ihtiyar değil, Anadolu'nun dağı taşı konuştu — Türk halkı hiç bir zaman yenileceğine inanmamıştır.

Yazan: Hamdullah Suphi Tanrıöver

Mustafa Kemal nasıl reis intihap ettik? Hanımlar, efendiler; iki bin beş yüz seneyi geçmiş olan bir tarih boyunca, zaman zaman Türk milletinin karşısına çıkan büyük siyasî buhranlar onu, başbuğ seçimi meselesi karşısında bırakmıştır. Bana, 1920 de Çankırıya yaptığım bir seyahatte, bu dairenin mebusu olan Sait Beyin evinde eşraf ve âyan toplandı ve şu suali sordular:

— Anadolu asırlarca bir müddet padişah idaresinde yaşamağa alışmıştır. Siz Ankarada padişahsız bir hükümet kurdunuz. Bu devam eder mi?

Onlara, vaktile verdiğim cevabı; şimdi size tekrar edeceğim. Millî tarihimiz bu soruların kaç defa vermiştir? Ne kadar unutulmayacak şekilde ve ne kadar kat'î şekilde?

★

Nizamülmülk'ün seyahatnamesi, bundan bin sene evvel eski Türklerin kendilerine baş olacak adamı nasıl intihap ettiklerini bize tarif ediyor:

— Alptekin öldüğü vakit askerî reisler bir araya geldiler. Ölen başbuğun oğlu Ebu İshak'ı bir kenara bıraktılar. Aralarında şahsî davaya, kıskançlığa yer vermemek için lâzım gelen sözleri söyledikten sonra; içimizde kim başbuğ olmak için cesaret, vefakârlık, arkadaşlık hissi, şeref hissi, hizmet ve muvaffakiyetle en büyük liyakati haizse; onu başa geçireceğiz, dediler ve Sebüktekin'i intihap ettiler.

Sebüktekin birdenbire kabul etmedi, şartlar koydu.

— Emirlerime karşı gelmeğe müsaade etmiyeceğim. Kabul ederim, mutlak itaatiniz şartıyla.

Herkes muvafakatını bildirdi. Sebüktekin devlet reisi olmuştu. Bu hâdise ile büyük Gaznevî İmparatorluğu kurulmuştu.

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu tıpkı bunun gibi başlar. Selçuk devleti yıkılmış, Anadolu başsız kalmıştır. Beyler toplandı. Yalnız ahlâkî cesareti, namus ve şeref hissini, hizmetleri esas tutarak bir intihapta bulundular. Osman Bey, bu intihapla üç kıta üzerine yayılmağa namzet bir cihan imparatorluğunun başına geçti.

Hindistanda Sultan Mulziddin Muhammed'in erkek evlâdı olmadığı için nedimlerinden biri ona sordu:

— Sizden sonra büyük bir vefaset buhranı olacaktır. Çünkü, erkek çocuğunuz yok.

Hükümdar en ufak bir tereddüde düşmeksizin şu cevabı verdi:

— Bunda bir tehlike görmüyorum. Oğlum yok, fakat oğullarım var. Binlerce Türk kölelerim arasında, bana varis olmağa lâyık olanı seçersiniz ve başa geçirirsiniz. O, en ufak şüphem yok; saltanat vazifelerini liyakatle görür.

Bu sultanın ölümünden sonra onun düşündüğü intihap yapıldı ve yerine Kutbettin seçildi.

Minhac - üs - Sarâç bize anlatıyor:

— Ölmüş 1235 de öldüğü vakit yerine oğullarından birini

değil kızı Raziye'yi varis olarak gösterdi. O öldükten sonra, rekabetler, saltanat davaları ortaya çıktı. Fakat emirler, beyler toplandı. Kızı Raziye'yi erkek kardeşlerinin aleyhine olarak hükümdar seçtiler.

Raziye'yi yalnız tahtın üstünde değil, onu at üstünde Hindistanın cenubuna doğru fütuhâtı genişletirken görüyoruz. O haremî terketti. Başına bir erkek serpuşu giydi ve umumî Dübarda memleket işlerini münakaşa etti.

Çağdaş vak'ânüvislerin, onun hakkında şehadetleri müsbettir. Bu kadını, Adil, iyilik sever, ilmin, sanatın hâmisî olarak gösterirler.

Başka bir iklimde Mısırda, Ey-yübî hanedanının inkırazından sonra gene, Türk emirleri bir araya geldiler. Müstesna güzelliği, zekâ ve vasıflarile meşhur bir Türkmen kadını Şeceretü'dür'ü devlet reisi intihap ettiler.

Onüçüncü asrın ortasına tesadüf eden bu hâdise, bizi ne kadar düşündürse yeridir. Mısırın 6 - 7 bin senelik tarihinde çok kısa olmakla beraber bir altın devir açan bahri Türk emirlerinin başında intihapla iktidar mevkiine gelmiş bu kadını görürüz.

Anadolumuzda dinî ve iktisadî koskoca bir hareket vücuda getiren ve nihayet Ankara merkez olmak üzere bir devlet şeklini alan Ahl teşkilâtı, doğrudan doğruya bir cumhuriyettir.

Misaller daha çoktur. Biz de bir büyük buhrandan sonra Mustafa Kemal ve onun halefi olan İsmet İnönü'nü tarihimizin bütün eski devirlerinde olduğu gibi; aynı usullerle seçtik.

1200 sene evvel yazılmış olan Orhon kitabesindeki devlet reisi nasıl mün.ehapsa, Yirminci asırdaki devlet reislerimiz de öyle mün.tehaptır.

Kayzerling, «l'Europe Spectrale» adını taşıyan kitabında, Türkün adam tanımaya sezişinden hayretle bahseder. Onun bu bahiste şu cümlesini okursunuz:

— En kudretli adamı bulmak hususunda Türk kavmi, İngilizce üstün değilse, hiç olmazsa ona müsavidir.

★

Intihap oldu. Yeni mücadeleye başlayacak olan Mustafa Kemal; Millet Meclisi kürsüsünde dava-

mızı teşrih etti. O, Türk milletinin hür yaşamak hakkını müdafaa etti. Türk milleti aleyhine suikast tertip edenleri töhmet altına aldı. Bu davanın beklediği hüküm gene kendisi verdi. Bir gün de orduların başına geçerek; bu hükmü tatbik etmek üzere yola çıktı. İcra kuvveti de kendisindeydi. O'nun etrafında evvelce tarihimizin en büyük mücadele ve inkılâp ocağı olan askerlik mesleğinin yetiştirdiği zabıtlar toplanmıştı: Miralay İsmet Bey, Fevzi Paşa, Kâzım Karabekir Paşa, miralay Refet Bey. Ne yazık ki, hepsinin ismini birer birer saymak mümkün olmıyan ve bir kısmı şimdi, kurtardıkları vatanın toprağında müsterih uyuyan bu zabıtlar kurtuluş mücadelesine iştirak ettiler.

Karabekir Paşa, yıkılmış, yarımsın evinin küllerini karıştırarak oradan her ne çıkarabilmişse onunla son ölüm dirim mücadelesi yapan Anadolu halkına, Kafkas eteklerinde elde ettiği zaferlerin müjdelelerini yollayan bir kahramanıdır. Anadolu toprakları, yeneden başladığı mücadelenin bir netice verebilir ümidini; bu ilk zaferlerden çıkardı.

Refet Paşa, yeniden kurduğu taburlarla bazı kasabalarımızın isyanlarını yer yer bastırdı. Demirci Mehmet Efe'yi, hususî bir davanın peşine düşen Çerkes Ethem'i tedip etti. unanlılara karşı zaferler kazandı.

Birinci İnönü, ikinci İnönü, büyük ve kat'î zafere doğru giderken, yolumuzda ehemmiyetli merhalelerdir.

★

Zabit bu vazifeyi görürken, halk ne düşünüyordu? Bütün rüzgârları, yanık kokusu getiren viran ve tükenmiş Anadolu'da; ayakta duran en büyük kuvvet, Türk halkının bir türlü mağlûbiyete inanamıyan ruhudur. Her zaman öyle olmuştur. Dün öyle idi. Bugün de öyledir. Kütahyada Osman yerinde küçük kardeşinin hırkasını giydiği için iki koca los tan korkuluklarında gördüğünüz gibi açık duran bir çocuğun yanındaki kadına sordum:

— Bu çocuk senin neyindi?

— Tanımadım, dedi.

Dört oğlunun öldükleri muharebe yerlerini birer birer saydı.

(Devamı Sa: 4. S. 1 de)

